

на нашето общество, духовните интереси на разнокалибрена интелегенция“²⁹. Тематичният обхват и огромният резонанс, предизвикан от актуалната рецепция на този драматически текст, насочва към особено популярен в последната третина на XIX век театрален жанр – реалистичната проблемна пиеса, третираща социални въпроси, които стимулират дебат сред публиката. В началото на споменатия жанр е тезисната пиеса, създавана между 1845 и 1875 г. от френските драматурзи Дюма-син и Емил Ожие, чийто тематичен хоризонт обхваща проституцията, извънбрачни деца, бизнес отношения, еманципацията на жената в един морализаторски, понякога идеалистичен аспект, идеализирайки брака и семейството, с необходимата фигура на резоньора, със задължителна сцена, в която аргументирано се дебатира проблемът, и развръзка, съдържаща присъда над обществото. През 70-те и 80-те години на XIX век скандинавската драма чрез „пробива на модерното“ – названието на напращането, което за Скандинавския Север има значение дори на светоглед³⁰ – се съсредоточава изключително върху живота на буржоазията и по призова на Георг Брандес разглежда теми като политика, религия, пари, брак, семейство, собственост, отношенията между половете. Тогава се оформя понятието реалистична проблемна пиеса, а драмите на Ибсен в тази традиция, като „Стълбовете на обществото“ (1877), „Куклен дом“ (1879), „Призраци“ (1881) и „Народен враг“ (1882) се считат за шедевори в жанра. Те са усвоени на сцената на Народния театър в рамките на десетилетието, предшестващо премиерата на „В полите на Витоша“, като върху три от постановките Яворов вече е работил като артистичен секретар в театъра („Подпорите на обществото“ [„Стълбовете на обществото“], 1908, „Народен враг“, 1909, „Нора“ [„Куклен дом“], 1912).

Яворовата пиеса провокира модерното съзнание, като поставя за преценка традиционните стойности. Това включва преформулиране на основните права и свободи на индивида. В текста се противопоставя индивидуален бунт срещу авторитет. Ключовият проблем, който пиесата констатира като липсващ в съвременното българско общество, е свобода на духа, на мисълта, в условията на живот. Държавата участва в общоевропейския модерен либерален проект, но това, което пиесата разкрива, са патриархалните норми, конвенции, традиции в основата на човешките взаимоотношения. Тези патриархални норми са интериоризирани от новата буржоазия (Стефан Драгоданоглу, г-жа Елисавета) и така

²⁹ Jenny [Жени Божилова-Патева]. Цит. съч., с. 24.

³⁰ Ганчева, В. *Самотата като възглед и мотив у писателите на Скандинавия, осъществили „пробива на модерното“*. – Литературна мисъл, 2002, № 1, с. 58.